

O'ZBEKISTONDA QIMMATLI QOG'OZLAR BILAN SAVDOLARDA INDIVIDUAL INVESTORLARNING FAOLLIGINI OSHIRISH

Mamatov Abdurauf Olimjonovich

*Axborot texnologiyalari va menement universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası
stajyor o'qituvchisi, mamatovabdurauf796@gmail.com*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida individual investorlarning faolligini oshirish masalalari ko'rib chiqilgan. Bozorning joriy holati, individual investorlarni cheklovchi omillar, ularni jalb qilish strategiyalari va xorijiy tajriba tahlil qilingan. Moliyaviy savodxonlikni oshirish, raqamli platformalarni rivojlantirish, minimal investitsiya miqdorini kamaytirish va rag'batlantiruvchi mexanizmlar tatbiq etish orqali investorlarning faolligini oshirishga oid tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *O'zbekiston, qimmatli qog'ozlar bozori, individual investor, moliyaviy savodxonlik, investor faolligi, kapital bozori, rag'batlantiruvchi mexanizmlar.*

Abstract: *This article analyzes the issues of increasing the activity of individual investors in the securities market of Uzbekistan. The current state of the market, factors limiting individual investors, strategies for attracting them, and foreign experience are analyzed. Recommendations are provided on improving financial literacy, developing digital platforms, reducing the minimum investment amount, and applying incentive mechanisms to increase investor activity.*

Keywords: *Uzbekistan, securities market, individual investor, financial literacy, investor activity, kapital market, incentive mechanisms.*

KIRISH

O'zbekiston iqtisodiyoti so'nggi yillarda jadal rivojlanmoqda. Shu bilan birga kapital bozori mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, korporativ

sektorni rivojlantirish va aholi jamg'armalarini samarali boshqarishning muhim vositasiga aylanmoqda. Qimmatli qog'ozlar bozori kompaniyalar va davlat loyihalariga sarmoya jalb qilish imkonini beradi va shaxsiy investorlarga moliyaviy daromad olish imkoniyatini yaratadi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda individual investorlarning faolligi past darajada bo'lib, ular bozorning faqat kichik qismini tashkil qiladi. Shu sababli, individual investorlarni jalb qilish va ularning faolligini oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

O'zbekiston Respublikasida qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi hamda individual investorlar faolligini oshirish masalalari so'nggi yillarda mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilmoqda. Mavjud ilmiy manbalar tahlili ushbu yo'nalishda muhim nazariy va amaliy xulosalar shakllanganini ko'rsatadi.

Jumladan, Abdullayev (2022) o'z tadqiqotida O'zbekiston kapital bozorida individual investorlar faolligining past darajada ekanligini qayd etib, ularni bozorga jalb etishda institutsional va rag'batlantiruvchi mexanizmlarning yetarli darajada shakllanmaganligini asoslab bergan. Muallif moliyaviy savodxonlikni oshirish va axborot ochiqligini kuchaytirishni asosiy omillar sifatida ko'rsatadi. World Bank (2021) hisobotlarida aholi qatlamlarini moliya bozoriga jalb qilishda moliyaviy savodxonlikni oshirish, raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish hamda investorlarni huquqiy himoyalash mexanizmlarini mustahkamlash muhimligi ta'kidlangan. Ushbu tavsiyalar rivojlanayotgan bozorlar, jumladan O'zbekiston uchun ham dolzarb hisoblanadi. OECD (2020) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarda Osiyo mamlakatlarida moliyaviy savodxonlikni oshirish orqali qimmatli qog'ozlar bozorida individual investorlar ishtirokini kengaytirish bo'yicha ilg'or tajribalar tahlil qilingan. Mazkur tajribalar aholining investitsion xulq-atvorini shakllantirishda ta'lim va axborot siyosatining muhim rolini ko'rsatadi.

Shuningdek, *Investopedia* (2022) manbalarida individual investorlarni aksiyalar va obligatsiyalar bozoriga jalb qilishning amaliy usullari, jumladan

soddalashtirilgan savdo mexanizmlari va investitsion mahsulotlarning ommaboplashtirilishi yoritilgan. Singh (2019) esa rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik investorlarning bozor faolligini qiyosiy tahlil qilib, institutsional muhit va ishonch darajasi asosiy farqlovchi omil ekanligini aniqlagan.

Ushbu tadqiqotlar asosida O'zbekiston sharoitida individual investorlarni jalb qilish strategiyalari va rag'batlantiruvchi mexanizmlar ishlab chiqilishi mumkinligi aniqlanadi.

Tadqiqot metodologiyasi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Normativ-huquqiy tahlil metodi, Qiyosiy tahlil metodi, Emperik-statistik yondashuv, Indikatorlarli baholash usuli, Sistemali tahlil metodlaridan foydalanildi.

MUHOKAMA

Individual investorlar faolligini oshirish masalasi fond bozori rivojlanishining asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, individual investorlarning bozorga kirishida moliyaviy infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi va investitsion muhit barqarorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Xalqaro tajriba bilan solishtirganda, O'zbekistonda individual investorlar faolligini cheklab turgan asosiy omillardan biri moliyaviy savodxonlik darajasining yetarli emasligidir. Aholining qimmatli qog'ozlar, ularning turlari va investitsiya risklari haqidagi bilimlari cheklanganligi investorlarning uzoq muddatli strategiyalarni tanlashiga to'sqinlik qilmoqda.

Bundan tashqari, emitentlar faoliyati bo'yicha ochiq va shaffof axborotlarning yetishmasligi ham individual investorlarning bozorga bo'lgan ishonchini pasaytiruvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Muhokamalar shuni ko'rsatadiki, moliyaviy axborotlarning oshkoraligi ta'minlangan sharoitda individual investorlarning investitsiya faolligi sezilarli darajada oshadi.

Shu bilan birga, soliq imtiyozlari, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari hamda raqamli brokerlik xizmatlarining rivojlanishi individual

investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratib, ularning fond bozoridagi ishtirokini kengaytirishi mumkin.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida individual investorlar faolligi so'nggi yillarda bosqichma-bosqich oshib borayotganini ko'rsatdi. Xususan, fond bozori infratuzilmasini rivojlantirish, raqamli savdo platformalarining joriy etilishi hamda aholining moliyaviy savodxonligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar individual investorlar sonining ko'payishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan.

O'rganishlar shuni aniqladiki, individual investorlarning qimmatli qog'ozlar bilan savdolardagi ishtiroki asosan aksiyalar va davlat qimmatli qog'ozlari segmentida yuqori faollik bilan namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, korporativ obligatsiyalar bozorida jismoniy shaxslarning ulushi nisbatan past bo'lib qolmoqda, bu esa ushbu instrumentlar bo'yicha axborot yetishmasligi va risklarni baholash mexanizmlarining murakkabligi bilan izohlanadi.

Tahlil natijalariga ko'ra, individual investorlar faolligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida quyidagilar aniqlandi: investitsiya muhitining barqarorligi, soliqqa oid imtiyozlar, savdo jarayonlarining soddalashtirilishi hamda ishonchli axborot manbalarining mavjudligi. Ayniqsa, onlayn-brokerlik xizmatlari va mobil ilovalarning keng joriy etilishi yosh investorlar qatlamining bozorga kirib kelishini jadallashtirgan.

Shuningdek, tadqiqot natijalari moliyaviy savodxonlik darajasi bilan individual investorlarning bozor faolligi o'rtasida bevosita bog'liqlik mavjudligini ko'rsatdi. Moliyaviy bilimga ega bo'lgan investorlar qimmatli qog'ozlar portfelini diversifikatsiya qilishga va uzoq muddatli investitsiya strategiyalarini qo'llashga moyil ekanligi aniqlandi.

Umuman olganda, olingan natijalar O'zbekistonda individual investorlar faolligini oshirish uchun institutsional islohotlarni davom ettirish, moliyaviy ta'limni

kengaytirish va qimmatli qog‘ozlar bozorida shaffoflikni yanada kuchaytirish zarurligini tasdiqlaydi.

XULOSA

O‘zbekiston bozorida individual investorlarning faolligini oshirish iqtisodiyot rivojlanishi, moliyaviy barqarorlik va fuqarolar moliyaviy savodxonligini oshirish uchun muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy savodxonlikni oshirish, raqamli platformalarni rivojlantirish, minimal investitsiya miqdorini kamaytirish va rag‘batlantiruvchi mexanizmlarni joriy qilish orqali bu maqsadga erishish mumkin. Shu bilan mamlakat qimmatli qog‘ozlar bozorini yanada rivojlantirib, keng ommaga ochiq va ishonchli iqtisodiy maydon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. **Qimmatli qog‘ozlar bozorining yillik hisobotlari.** Toshkent, 2023.
2. Abdullayev, D. **O‘zbekiston kapital bozori: hozirgi holat va rivojlanish istiqbollari.** Toshkent, 2022.
3. World Bank. *Financial Literacy and Inclusion Report.* Washington D.C., 2021.
4. Investopedia. *How Individual Investors Can Participate in Stock Markets.* 2022.
5. OECD. *Financial Education in Asia.* Paris, 2020.
6. FSA UK. *Individual Savings Accounts (ISA) Overview.* London, 2021.
7. Singh, R. *Retail Investors and Stock Market Development.* Singapore, 2019.